

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-84/19 - 1

Predmet C-84/19

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

31. siječnja 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie
(Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

28. prosinca 2018.

Tužitelj:

Profi Credit Polska S.A. sa sjedištem u Bielsko-Bialoj

Tuženik:

QJ

[omissis]

RJEŠENJE

Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie III Wydział
Cywilny (Općinski sud u Szczecinu – Prawobrzeże i Zachód u Szczecinu, III.
građanski odjel, Poljska) [omissis]

u predmetu povodom tužbe **PROFI CREDIT Polska, dioničkog društva u
Bielsko-Bialoj**

protiv **QJ**

u pogledu plaćanja,

odlučio je:

na temelju članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije uputiti Sudu

Europske unije sljedeća prethodna pitanja:

1. Treba li članak 1. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. tumačiti na način da se njime isključuje primjena odredbi Direktive u području ispitivanja poštenosti pojedinih odredbi o nekamatnim troškovima kredita ako se zakonskim odredbama koje su na snazi u državi članici utvrđuje gornja granica tih troškova i određuje da se nekamatni troškovi kredita koji proizlaze iz ugovora o potrošačkom kreditu ne obračunavaju u dijelu koji premašuje najviše nekamatne troškove kredita izračunane kako je navedeno u zakonu ili ukupan iznos kredita?

2. Treba li članak 4. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. tumačiti na način da nekamatni troškovi povezani sa samim sklapanjem [orig. str. 2.] ugovora i odobrenjem zajma (u obliku naknade, provizije ili u drugom obliku) koje zajmoprimac snosi i otplaćuje zajedno sa zajmom, osim kamata, kao odredba tog ugovora, ako su jasno i razumljivo sastavljeni, ne podliježu procjeni iz te odredbe u pogledu njihove nepoštenosti?

3. Treba li članak 4. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. tumačiti na način da ugovorne odredbe kojima se uspostavljaju različite vrste troškova povezane s odobravanjem zajma nisu „jasno i razumljivo sastavljene”, ako se njima ne pojašnjava za koje se konkretne uzajamne usluge naplaćuju i ako potrošač na temelju njih ne može odrediti razliku između tih troškova?

[omissis][orig. str. 3.]

OBRAZLOŽENJE [omissis]

I. Predmet glavnog postupka i relevantne činjenice

Predmet je postupka tužba za plaćanje koju je subjekt, koji se profesionalno bavi odobravanjem zajmova, podnio protiv tuženice koja je potrošač. Tužitelj je zatražio izdavanje platnog naloga u postupku za izdavanje platnog naloga na temelju mjenice koju je izdala tuženica. Sud je u predmetu donio presudu u odsutnosti protiv koje je tuženica podnijela prigovor. U prigovoru je, među ostalim, istaknuta nepoštenost ugovornih odredbi čije je izvršenje osigurano izdanom mjenicom. Zbog prigovora koji je istaknula tužiteljica spor je prenesen na razinu temeljnog odnosa, odnosno ugovora o zajmu od 19. rujna 2016. Ugovor je sklopljen prema predlošku koji je primijenio tužitelj. Tužitelj je tuženici odobrio zajam u iznosu od 9 000 poljskih zlota. Tuženica se obvezala otplatiti zajam u 36 mjesečnih obroka zajedno s troškovima u obliku početne naknade – 129 poljskih zlota, provizije – 7 771 poljskih zlota, naknade za „Tvoj paket” –

Paket ekstra – 1 100 poljskih zlota, kao i ugovornu kamatu prema fiksnoj kamatnoj stopi od 9,83 %. U ugovoru nisu definirani pojmovi početne naknade ni provizije, niti je navedeno kojim konkretnim uzajamnim činidbama tužitelja odgovaraju navedene naknade. Međutim, „Tvoj paket” obuhvaćao je pravo potrošača na jednokratnu odgodu plaćanja dvaju obroka ili smanjenje iznosa četiriju obroka uz istodobno produljenje trajanja ugovora (u slučaju odgode) ili potrebu kasnijeg plaćanja obroka (u slučaju smanjenja). U ugovoru nije jasno i razumljivo određeno u kojem svojstvu djeluje osoba s kojom je tuženica sklopila ugovor (navedeno je da je to punomoćnik financijskog savjetnika/kreditnog posrednika).

[omissis]

Tužitelj je tijekom postupka objasnio da provizija predstavlja naknadu za odobravanje zajma, a da početna naknada odgovara stvarnim troškovima povezanim sa sklapanjem ugovora. Kamate su pak naknada za korištenje novčanih sredstava zajmodavca od strane zajmoprimca.

II. Relevantni propisi

Pravo Unije

1. Ugovor o funkcioniranju Europske unije od 9. svibnja 2008. [orig. str. 4.]

Članak 169.

1. Radi promicanja interesa potrošača i osiguranja visokog stupnja zaštite potrošača, Unija doprinosi zaštiti zdravlja, sigurnosti i ekonomskih interesa potrošača, kao i promicanju njihova prava na obaviještenost, obrazovanje i organiziranje u svrhu zaštite njihovih interesa.

2. Unija doprinosi ostvarivanju ciljeva iz stavka 1.:

(a) mjerama usvojenima na temelju članka 114. u kontekstu ostvarivanja unutarnjeg tržišta;

(b) mjerama kojima se podupire, dopunjuje i nadzire politika koju vode države članice.

3. Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom, usvajaju mjere iz stavka 2. točke (b).

4. Mjere usvojene na temelju stavka 3. ne sprečavaju ni jednu državu članicu da zadrži ili uvede strože zaštitne mjere. Te mjere moraju biti u skladu s Ugovorima. O tim se mjerama obavješćuje Komisiju.

2. Povelja Europske unije o temeljnim pravima od 7. prosinca 2000.
[omissis]

Članak 38.

Politike Unije osiguravaju visoku razinu zaštite potrošača.

3. Direktiva 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ [omissis]

(19)

Kako bi se potrošačima omogućilo da odluke donose potpuno upoznati s činjenicama, treba im odgovarajuće informacije o uvjetima i troškovima kredita te o njihovim obvezama, a koje potrošači mogu ponijeti sa sobom i razmotriti, pružiti prije donošenja odluke o ugovoru o kreditu. Kako bi se osigurala najveća moguća transparentnost i mogućnost usporedbe ponuda, takve informacije trebaju obuhvaćati posebno efektivnu kamatnu stopu koja se primjenjuje na taj kredit, određenu na isti način diljem Zajednice. Budući da se efektivna kamatna stopa u ovoj fazi može naznačiti samo primjerom, takav bi primjer trebao biti reprezentativan. Stoga bi on trebao odgovarati, primjerice, trajanju i ukupnom iznosu odobrenog kredita za vrstu ugovora o kreditu koji se razmatra te, ako je to primjenljivo, za vrstu kupljenih proizvoda. Prilikom utvrđivanja reprezentativnog primjera u obzir također treba uzeti i učestalost određenih vrsta ugovora o kreditu na specifičnom tržištu. Što se tiče kamatne [orig. str. 5.] stope, učestalosti obroka i kapitalizacije kamata, vjerovnici bi trebali koristiti konvencionalnu metodu izračuna za predmetni potrošački kredit.

(20)

Ukupni troškovi kredita za potrošača trebali bi obuhvaćati sve troškove, uključujući i kamate, provizije, takse, naknade za kreditne posrednike i sve druge naknade koje potrošači moraju platiti u vezi s ugovorom o kreditu, izuzev troškova javnog bilježnika. Stvarno poznavanje troškova od strane vjerovnika trebalo bi procjenjivati objektivno, uzimajući u obzir zahtjeve u pogledu profesionalne pažnje.

(31)

S ciljem omogućavanja potrošačima da se upoznaju sa svojim pravima i obvezama prema ugovoru o kreditu, isti bi trebao sadržavati sve potrebne informacije u jasnom i sažetom obliku.

Članak 3. Definicije

Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

(c) „ugovor o kreditu” znači ugovor u kojem vjerovnik odobrava ili obećava odobriti potrošaču kredit u obliku odgode plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, izuzev ugovora o trajnom pružanju usluge ili isporuke proizvoda iste vrste kada potrošač plaća za takve usluge ili proizvode tijekom cjelokupne njihove isporuke u obliku mjesečnih obroka;

4. Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima [omissis]

Iz uvodnih izjava:

[...] budući da se pretpostavlja da zakonske ili regulatorne odredbe država članica kojima se izravno ili neizravno utvrđuju uvjeti potrošačkih ugovora ne sadrže nepoštene odredbe; budući da se ne čini potrebnim da budu podložni oni uvjeti koji odražavaju obvezne zakonske ili regulatorne odredbe i načela ili odredbe međunarodnih konvencija u kojima su države članice ili Zajednica stranke; budući da se u tom pogledu izrazom iz članka 1. stavka 2. koji glasi „obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba” obuhvaćaju i propisi koji se u skladu sa zakonom primjenjuju na ugovorne stranke ako nisu utvrđena nikakva drukčija rješenja

[...] [orig. str. 6.]

Članak 1.

[...]

2. Ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba i odredaba ili načela međunarodnih konvencija u kojima su države članice ili Zajednica stranke, posebno u području prijevoza, ne podliježu odredbama ove Direktive.

Članak 3.

1. Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

[...]

Članak 4.

[...]

2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i

isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.

Poljsko pravo

5. Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Zakon o potrošačkim kreditima od 12. svibnja 2011.) [omissis]

Članak 3.

1. Ugovor o potrošačkom kreditu znači ugovor o kreditu čiji iznos ne premašuje 255 550 zlota ili jednakovrijedan iznos u valuti koja nije poljska valuta, koji vjerovnik u okviru svoje djelatnosti odobrava ili obećava odobriti potrošaču.

[...]

2. Ugovorom o potrošačkom kreditu smatra se osobito:

1. ugovor o zajmu;

[...]

Članak 5. U smislu ovog zakona primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

6. ukupni troškovi kredita – svi troškovi koje potrošač mora platiti u vezi s ugovorom o kreditu, osobito:

(a) kamate, naknade, provizije, pristojbe i marže, ako su poznate vjerovniku, te **[orig. str. 7.]**

(b) troškovi u pogledu dodatnih usluga, osobito osiguranja, ako je njihovo plaćanje obvezno s ciljem dobivanja kredita ili dobivanja kredita prema uvjetima koji vrijede na tržištu, osim troškova javnog bilježnika koje plaća potrošač;

6.a nekamatni troškovi kredita – svi troškovi koje potrošač mora platiti u vezi s ugovorom o potrošačkom kreditu osim kamata;

7. ukupan iznos kredita – najviši iznos svih novčanih sredstava koja ne uključuju troškove kredita koji vjerovnik stavlja potrošaču na raspolaganje prema ugovoru o kreditu, a za kredite kojima se ne predviđa taj najviši iznos, zbroj svih novčanih sredstava koja ne uključuju troškove kredita koji vjerovnik stavlja potrošaču na raspolaganje prema ugovoru o kreditu;

8. ukupan iznos koji plaća potrošač – zbroj ukupnih troškova kredita i ukupnog iznosa kredita;

[...]

Članak 36.a

1. Najviši iznos nekamatnih troškova kredita izračunava se prema sljedećoj formuli:

$$MPKK \leq (K \times 25\%) + (K \times \frac{n}{R} \times 30\%)$$

u kojoj pojedini simboli označavaju:

MPKK – najviši iznos nekamatnih troškova kredita,

K – ukupan iznos kredita;

n – razdoblje otplate izraženo u danima,

R – broj dana u godini.

2. Nekamatni troškovi kredita u cijelom razdoblju kreditiranja ne smiju biti viši od ukupnog iznosa kredita.

3. Nekamatni troškovi kredita koji proizlaze iz ugovora o potrošačkom kreditu ne obračunavaju se u dijelu koji premašuje najviše nekamatne troškove kredita izračunane kako je navedeno u stavku 1. ili ukupan iznos kredita.

6. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Građanski zakonik od 23. travnja 1964.) [omissis]

Članak 385.¹

Stavak 1. Odredbe potrošačkog ugovora, koje nisu pojedinačno ugovorene, nisu obvezujuće za potrošača, ako mu daju prava i obveze na način koji nije u skladu s dobrim običajima i koji grubo narušava njegove interese (nedopuštene ugovorne odredbe). Ova se odredba ne odnosi na ugovorne odredbe kojima se uređuju [orig. str. 8.] glavna davanja stranaka, među kojima su cijena ili naknada, ako su sastavljene na nedvosmislen način.

Stavak 2. Ako neka ugovorna odredba prema stavku 1. nije obvezujuća za potrošača, u preostalom dijelu ugovor ostaje obvezujući za stranke.

Stavak 3. Odredbe ugovora koje se ne smatraju pojedinačno ugovorenima jesu one na čiji sadržaj potrošač nije imao stvaran utjecaj. To se posebno odnosi na ugovorne odredbe preuzete iz predloška ugovora koji je druga ugovorna stranka predložila potrošaču.

Stavak 4. Teret dokazivanja da je odredba pojedinačno ugovorena na onoj je stranci koja se na to poziva.

Članak 720.

Stavak 1. Ugovorom o zajmu zajmodavac se obvezuje na zajmoprimca prenijeti vlasništvo nad određenom količinom novca ili stvari samo u pogledu vrste, a zajmoprimac se obvezuje vratiti istu količinu novca ili istu količinu stvari jednake vrste i kvalitete.

III. Obrazloženje

[*omissis*] Struktura ugovorâ [o zajmu] različita je. Glavna poteškoća s kojom se sudovi susreću u takvim predmetima jest procjena poštenosti odredbi tih ugovora, osobito prekomjernih troškova koje zajmoprimac snosi prilikom njihova sklapanja.

Prva dvojba suda koji je uputio zahtjev, koja je nastala prilikom razmatranja ovog predmeta, odnosi se na mogućnost primjene odredbi Direktive 93/13, a time i na ispitivanje poštenosti ugovornih odredbi prema pravilima utvrđenima tom direktivom s obzirom na tekst članka 36.a poljskog Zakona o potrošačkim kreditima. Članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 koji se odnosi na odredbe koje su odraz prisilnih zakonskih ili regulatornih odredaba, uspostavlja pravilo o izuzeću od primjene te direktive. Sud je već presudio da to izuzeće pretpostavlja ispunjenje dvaju uvjeta. S jedne strane, ugovorna odredba mora biti odraz zakonske ili regulatorne odredbe, a, s druge strane, ta odredba mora biti obvezna (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2017., Andriciuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703, t. 27. i 28. i navedenu sudsku praksu). To izuzeće od primjene režima iz Direktive 93/13 opravdano je činjenicom da je u načelu legitimno pretpostaviti da je nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između svih prava i obveza stranaka u određenim ugovorima (vidjeti u tom smislu presudu od 21. ožujka 2013., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, t. 28.). Ipak, Sud je također presudio da nacionalni sud mora [**orig. str. 9.**] voditi računa o tome da, osobito s obzirom na cilj navedene direktive, odnosno zaštitu potrošača od nepoštenih odredbi u ugovorima koje su prodavatelji robe ili pružatelji usluga sklopili s njima, iznimku uspostavljenu člankom 1. stavkom 2. te direktive treba tumačiti usko (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2017., Andriciuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703, t. 31. i navedenu sudsku praksu).

Ovdje valja pojasniti da članak 36.a Zakona o potrošačkim kreditima uspostavlja gornju granicu nekamatnih troškova kredita u odnosu na određeno razdoblje otplate kredita (stavak 1.), kao i gornju granicu za ukupan iznos ugovora o potrošačkom kreditu (stavak 2). Odredba je uvedena izmjenom zakona od 5. kolovoza 2015. i primjenjuje se od 11. ožujka 2016. U obrazloženju izmjene navodi se da je *ratio legis* za donošenje te odredbe činjenica da ograničenje mogućnosti ubiranja previsokih kamata iz članka 359. stavka 2.¹ Građanskog zakonika nije dostatan instrument zaštite interesa potrošača u situaciji u kojoj poduzetnici, pridržavajući se odredbi o najvišim iznosima kamata, istodobno zadržavaju visoke provizije i dodatne nekamatne naknade. [*omissis*] Tom se odredbom ne prenosi nijedno pravilo koje proizlazi iz prava Unije.

U okolnostima ovog predmeta, ugovoreni nekamatni troškovi kredita određeni su u iznosu gornje granice predviđene člankom 36.a navedenog zakona. U tom pogledu, odnosno u pogledu ukupnih troškova kredita, ugovor ispunjava zakonske uvjete. Međutim, nije jasno znači li činjenica da su ukupni nekamatni troškovi kredita u zakonskim granicama da odredbe o pojedinačnim troškovima ispunjavaju zakonske uvjete, ne samo u pogledu primjerenosti tog troška, nego prije svega u pogledu načina na koji su sastavljene. Nekamatni troškovi kredita mogu uključivati različite troškove poput naknada, provizija, marži, osiguranja, dodatnih usluga i drugih troškova. U ovom predmetu ti troškovi obuhvaćaju početnu naknadu, proviziju i naknadu za dodatni paket. Sama provizija pak iznosi oko 86 % svih troškova i ujedno 86 % isplaćenog iznosa zajma. Sud koji razmatra ovaj predmet želi procijeniti poštenost tih odredbi. Međutim, dvoji je li takva procjena moguća i je li situacija koju je poljski zakonodavac predvidio člankom 36.a navedenog zakona obuhvaćena odredbom članka 1. stavka 2. Direktive. Slijedeći argumentaciju prihvaćenu u presudi Suda od 20. rujna 2018. (OTP Bank i OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, t. 65.) može se prihvatiti da ispunjavanje zakonskih uvjeta u pogledu ukupne gornje granice troškova ne znači da su odredbe o pojedinačnim troškovima isključene iz područja primjene te direktive i da ih se ne može razmatrati u odnosu na nju. Kao što je Sud više puta utvrdio, članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 [orig. str. 10.] treba tumačiti usko. Stoga, činjenica da određene odredbe koje su odraz zakonskih odredbi ne podliježu odredbama te direktive ne znači da nacionalni sud ne može ocjenjivati, u odnosu na navedenu direktivu, valjanost drugih odredbi iz istog ugovora na koje se ne odnose zakonske odredbe. Međutim, moguće je i drukčije tumačenje, tim više što je tekst odredbe 36.a Zakona sastavljen tako da ga se može tumačiti na način da za sve troškove koji su unutar granica postoji obveza plaćanja, što je zakonodavac utvrdio provedbom detaljnih ispitivanja i izračuna. No, zakonodavac Unije, u skladu s uvodnim izjavama Direktive 93/13, priznaje da je takvo ograničenje troškova koje je predložila država članica pošteno.

Pod pretpostavkom da je procjena ugovornih odredbi o pojedinačnim troškovima kredita moguća, sud koji je uputio zahtjev dvoji je li takva procjena moguća s obzirom na tekst članka 4. stavka 2. Direktive.

U tom pogledu treba napomenuti da je Sud presudio da se člankom 4. stavkom 2. Direktive 93/13 propisuje iznimka od mehanizma sadržajne ocjene nepoštenih odredbi koji je predviđen u sklopu sustava zaštite potrošača koji je uspostavila ta direktiva i da se zato takva odredba mora usko tumačiti (vidjeti u tom smislu presude od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 42., i od 23. travnja 2015., Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, t. 31.). Što se tiče kategorije ugovornih odredbi koje su obuhvaćene pojmom „glavni predmet ugovora” u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13, Sud je presudio da pod tim odredbama treba razumjeti one odredbe koje utvrđuju bitne činidbe tog ugovora koje ga kao takve određuju (presude od 3. lipnja 2010., Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, t. 34., i od 23. travnja 2015., Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, t. 33.). Međutim, odredbe koje su akcesornog značaja u usporedbi s onima koje definiraju samu bit ugovornog

odnosa ne mogu biti obuhvaćene pojmom „glavni predmet ugovora” u smislu tog članka (presude od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 50., i od 23. travnja 2015., Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, t. 33.).

Iz definicije ugovora o zajmu koji funkcionira na temelju nacionalnog prava ne proizlazi da iznos naknada u obliku, među ostalim, provizijske naknade pripada glavnim činidbama ugovornih stranaka jer te činidbe obuhvaćaju samo stavljanje na raspolaganje iznosa zajma od strane zajmodavca i vraćanje iznosa zajma od strane zajmoprimca [*omissis*] [upućivanje na nacionalnu sudsku praksu].

Međutim, za izraze „glavni predmet ugovora” i „primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robe na drugoj” iz članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 u pravilu treba u cijeloj Europskoj uniji postići samostalno i ujednačeno tumačenje, **[orig. str. 11.]** do kojeg treba doći uzimajući u obzir kontekst te odredbe i zadani cilj propisa o kojem je riječ (presuda od 26. veljače 2015., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, t. 50.).

U pogledu samog ugovora o kreditu, u predmetu C-186/16 (Andriciuc i dr. EU:C:2017:703, t. 38.) Sud je istaknuo da se ugovorom o kreditu zajmodavac prije svega obvezuje staviti na raspolaganje zajmoprimcu određeni iznos novaca, a potomji se pak ponajprije obvezuje taj iznos vratiti, uglavnom s kamatama, u skladu s predviđenim rasporedom plaćanja. Takvu definiciju ugovora o kreditu, u načelu, sadržava i Direktiva 2008/48/EZ. Stoga se bitne činidbe takvog ugovora odnose na novčani iznos koji je jedan iznos u slučaju isplate, a drugi u slučaju otplate kredita (jer je uvećan za kamate i eventualne dodatne troškove). U presudi od 20. rujna 2018. (EOS KSI Slovensko s.r.o. protiv Jána Danka, C-448/17, EU:C:2018:745, t. 62.) Sud je, u razmatranjima radi cjelovitosti u drugom predmetu, iznio stajalište da se odredba ugovora o kreditu vezana uz njegov trošak odnosi na glavni predmet ugovora. Nadalje, u predmetu C-143/13 (Matei, EU:C:2015:127, t. 78.) Sud je općenito utvrdio da je Sud koji je uputio zahtjev pozvan ocijeniti je li predmetna odredba bitan dio činidbe dužnika koja se sastoji od otplate iznosa koji mu je davatelj kredita stavio na raspolaganje, s obzirom na narav, opću strukturu i odredbe predmetnog ugovora o kreditu kao i činjenični i pravni kontekst u kojem se potomji nalazi (vidjeti u tom smislu presudu Kásler i Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, t. 49. do 51.). Posljednji dio rečenice može upućivati na to da je bitna činidba dužnika samo otplata iznosa stavljenog na raspolaganje, što je u skladu s prevladavajućim stavom koji je u tom pogledu istaknut u nacionalnoj sudskoj praksi.

Međutim, iz članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 proizlazi da postoji druga kategorija ugovornih odredbi, prema kojima se ne može primijeniti provjera eventualne nepoštenosti. Ta je kategorija ograničenog opsega, s obzirom na to da se to izuzeće odnosi samo na primjerenost predviđene cijene ili naknade i usluge ili robe koju treba zauzvrat isporučiti, a razlog za to izuzimanje leži u činjenici da ne postoji nikakva tablica ili pravni kriterij koji bi mogli dati okvir i smjer provjeri

te primjerenosti (vidjeti u tom smislu presudu Kásler i Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, t. 54. i 55.).

Stoga se čini da je u kontekstu provizija i naknada predviđenih ugovorom u ovom predmetu više riječ o drugoj kategoriji izuzeća. Pritom treba obratiti pozornost na različite odredbe članka 4. stavka 2. Direktive i članka 385.¹ stavka 1. poljskog Građanskog zakonika. Članak 4. stavak 2. Direktive u službenom prijevodu propisuje da „procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene”, a članak 385.¹ stavak 1. Građanskog zakonika propisuje da „odredbe potrošačkog ugovora, koje nisu pojedinačno ugovorene, nisu obvezujuće za potrošača, ako mu daju prava i obveze na način koji nije u skladu s dobrim običajima i koji grubo narušava njegove interese (nedopuštene [orig. str. 12.] ugovorne odredbe). Ova se odredba ne odnosi na ugovorne odredbe kojima se uređuju glavna davanja stranaka, među kojima su cijena ili naknada, ako su sastavljene na nedvosmislen način”. Navedene razlike, iako naizgled nisu velike, mogu uvesti interpretativni kaos i dovesti do tumačenja prema kojem na temelju Direktive nijedna primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robe, na drugoj, ne podliježe procjeni, dok je na temelju Građanskog zakonika takva procjena isključena samo kada se ta naknada i cijena odnose na glavnu činidbu stranaka, pri čemu poljski Građanski zakonik izričito ne navodi da je isključeno ispitivanje odnosa (primjerenosti, proporcionalnosti) cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robe, na drugoj. U usporedbi s poljskim Građanskim zakonikom, čini se da su mogućnosti procjene ugovornih odredbi na temelju Direktive ograničenije. Sudu koji je uputio zahtjev nije poznato je li Poljska obavijestila Komisiju o uvođenju opsežnije zaštite potrošača u smislu članka 8.a Direktive 93/13.

Stoga, ako je početna naknada paušalni trošak povezan sa sklapanjem ugovora, a provizija naknada za odobravanje zajma, čini se da se ugovorna odredba kojom se uspostavlja ta naknada i provizija te kojom se određuje njihov iznos odnosi na „primjerenost cijene i naknade” za isporučenu uslugu. Međutim, sudu koji je uputio zahtjev to nije jasno. Pritom treba napomenuti da je zakonodavac Unije upotrijebio izraz „cijene i naknade”, međutim ti izrazi u načelu ne funkcioniraju u okviru propisa o potrošačkim kreditima. U engleskoj verziji Direktive u biti se ne koriste izrazi cijena („*price*”) i naknada („*remuneration*”). Može se dvojiti o tome je li upućivanje u Direktivi 93/13 samo na cijenu i naknadu upućivanje na primjere troškova koje snosi potrošač (u obliku cijene i naknade) ili pak upotreba tih, a ne drugih izraza ima drugo obrazloženje. U konačnici, valja razmotriti znači li isključivanje mogućnosti ispitivanja primjerenosti cijene i naknade i isporučene usluge i robe da se ne može smatrati su ta cijena i naknada „osobito previsoke”, prekomjerne „na prvi pogled”. Drugim riječima, valja razmotriti treba li Direktivu tumačiti na način da je procjena primjerenosti (relevantnosti, adekvatnosti) cijene i naknade do određene granice isključena, a da cijenu ili naknadu iznad određene granice treba smatrati osobito neprimjerenom, krajnje nepoštenom, što bi

upućivalo na to da je određena neovisno o bilo kakvom odnosu s isporučenom uslugom ili robom.

Međutim, u navedenim razmatranjima ne navode se sve dvojbe suda koji je uputio zahtjev.

U ugovoru sklopljenom između stranaka navedeno je samo da se naplaćuje određeni iznos početne naknade i provizije te da se ta davanja otplaćuju u obrocima zajedno s otplatom samog zajma. U ugovoru nije pojašnjeno što je ta provizija i početna naknada ni kojim uzajamnim uslugama odgovaraju. To se pojašnjenje pojavilo samo u stajalištu koje je tužitelj iznio u pisanom podnesku uključenom u spis predmeta. Stoga se pojavljuje sumnja jesu li ugovorne odredbe u tom pogledu jasno i razumljivo sastavljene. **[orig. str. 13.]**

U svojoj sudskoj praksi Sud je u više navrata pojasnio da se ta obveza transparentnosti ugovornih odredbi ne može ograničiti isključivo na razumljivost tih odredbi na formalnoj i jezičnoj razini, nego da, naprotiv – s obzirom na to da se sustav zaštite uspostavljen spomenutom direktivom temelji na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluge, osobito u pogledu razine obaviještenosti – navedenu obvezu jasnog i razumljivog sastavljanja ugovornih odredbi i, slijedom toga, transparentnosti koja se utvrđuje tom direktivom treba shvatiti u širem smislu (presuda od 20. rujna 2017., *Andriuc i dr.*, C-186/16, EU:C:2017:703, t. 44. i navedena sudska praksa). Slijedom navedenog, zahtjev prema kojem ugovorna odredba mora biti jasno i razumljivo sastavljena podrazumijeva obvezu da ugovor transparentno izloži konkretno funkcioniranje mehanizma na koji upućuje dotična odredba kao i, ako je to potrebno, odnos između tog mehanizma i mehanizma utvrđenog drugim odredbama, tako da taj potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze (presude od 30. travnja 2014., *Kásler i Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 75., i od 23. travnja 2015., *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, t. 50.).

Uz pretpostavku da su kamate osnovni oblik naknade za korištenje tuđeg novca, a ugovorom se uspostavljaju drugi dodatni oblici naknada koji višekratno premašuju troškove kamata, čini se da je u ugovoru potrebno precizno navesti kojim uzajamnim uslugama odgovaraju pojedinačne naknade. U analiziranom ugovoru ne samo da to nije navedeno, nego se u njemu upotrebljava izraz „zajmodavac naplaćuje” što može upućivati na to da zahtjev za naplatu tih naknada može proizlaziti, na primjer, iz zakonske obveze.

Sud koji je uputio zahtjev dvoji može li se ugovor kojim se uspostavljaju kamate, naknade i provizije bez pojašnjenja razlika između pojedinačnih troškova smatrati razumljivo sastavljenim ugovorom. Prilikom opisivanja predmeta postupka i relevantnih činjenica u točki III. ovog zahtjeva sud je istaknuo da zajmodavac nije osigurao da se u ugovoru precizno definira u kojem svojstvu djeluje osoba koja potpisuje ugovor u ime zajmodavca. Činjenica da se provizija u ugovoru naziva provizijskom naknadom može upućivati na to da potrošač nagrađuje osobu s

kojom sklapa ugovor, tim više što se izraz naknada u samim odredbama Direktive 2008/48 u poljskoj jezičnoj verziji upotrebljava samo jednom, odnosno upravo za određivanje posrednikove naknade. Ugovor pak ne sadržava nikakve smjernice koje bi potrošaču omogućile da procijeni prirodu i bit pojedinačnih troškova.

Uzimajući u obzir navedene dvojbe, sud je na raspravi održanoj 28. prosinca 2018. odlučio prekinuti postupak i na temelju članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije uputiti Sudu Europske unije sljedeća prethodna pitanja. **[orig. str. 14.]**

[omissis]

RADNI DOKUMENT